

Arbetsmodell landsbygdsutveckling

Bygdens perspektiv hanteras i nuläget primärt genom Region Gotlands Arbetsmodell för landsbygdsutveckling (RS 2021/1455). Inom ramen för arbetsmodellen ligger fokus på att verka genom lokala utvecklingsaktörer, vilket främst är civilsamhällets och näringslivets utvecklingsaktörer. Arbetet med landsbygdsutveckling samlas kring fyra konkreta verktyg:

1. Landsbygdsperspektivet i hållbarhetsarbetet (Internt arbete)

För att hela Gotland ska utvecklas hållbart väger Region Gotland in geografiska skillnader i större beslut. Det innebär att Region Gotland bedömer hur förslag påverkar olika delar av ön – särskilt landsbygdens förutsättningar. Målet är att främja likvärdiga livsvillkor och undvika att beslut förstärker obalans mellan stad och land.

Geografiska perspektiv värderas systematiskt genom rutinen för konsekvensanalys av tvärperspektiv i tjänsteskrivelser inför politiska beslut och vid beslut om projektfinansiering genom anslag 1:1 sker likaså en hållbarhetssäkring. Det pågår ett utvecklingsarbete av detta tillsammans med att utveckla metod för kommande ö-säkring, vilket i allra högsta grad är ett sätt att analysera utifrån geografi.

2. Forum för landsbygdsutveckling

Region Gotland bjuder regelbundet in till Forum för landsbygdsutveckling – en mötesplats där Region Gotland samlar föreningar, näringsliv, myndigheter och andra utvecklingsaktörer från hela ön. Syftet är att dela kunskap, samordna insatser och skapa nya samarbeten för Gotlands landsbygder. Forumet stärker samverkan över sektorsgränser och bidrar till att vi tillsammans når målen i Vårt Gotland 2040.

3. Förbättringsdialoger i serviceområdena

Det här är en utvecklad form för platsbaserad dialog mellan Region Gotland och utvecklingsaktörer i serviceorter och bygder. Fokus i samtalen ligger på samverkan över förvaltningsgränser med lokala aktörer kring platsutveckling, service och lokala prioriteringar.

4. Lokala utvecklingsplaner – bygdens egen plan för utveckling

En lokal utvecklingsplan är ett verktyg för bygder som vill samla sina krafter och sätta gemensamma mål för framtiden. Planen beskriver nuläget, en vision och vilka insatser som är viktigast att prioritera – utifrån lokala förutsättningar och med fokus på attraktivitet för boende, besökare och företag. Arbetet leds av lokala föreningar, utvecklingsbolag och andra aktörer i bygden.

Region Gotland har tidigare varit metodstöd i processen men vid de senaste revideringarna har bygderna gjort arbetet själva med finansiering av Region Gotland. Sedan 2017 har flera bygder tagit fram egna utvecklingsplaner, bland annat Fårö, Östergarnslandet, Hemse, Burgsvik/Storsudret, Fårösundstrakten, Slite och Roma. Flera av dessa är nu under uppdatering – som en del av ett levande utvecklingsarbete på hela Gotland.

Det finns olika metoder för bygder att paketera sina lokala utvecklingsambitioner. På Gotland används just nu lokala utvecklingsplaner (LUP) (i vissa fall kompletterade av Lokal ekonomiska analyser – LEA (Storsudret och Fårö). Vissa bygder har de senaste

åren arbetat fram smarta landsbygdsstrategier (lanserades igenom den pågående Leaderperioden). Oavsett paketering så är det liknande utvecklingssträvanden och insatser som bygderna lyfter fram i sina planer. I många fall ligger rådigheten och ansvaret hos kommunen och regionen.

SAMLA

Inom uppdraget *"Finansiering arbetsmodell för landsbygdsutveckling"* (RS 2025/581) som presenteras till budgetberedningen i maj 2026 ges ett förslag till finansiering och organisation av nya samverkansformer med landsbygderna på Gotland.

Utvecklingsprocessen kallas SAMLA. SAMLA är till för att utveckla nuvarande Arbetsmodell för landsbygdsutveckling mot mer samskapande och samhandling.

Geografierna som föreslås innehåller inte samtliga en tätort (enligt uppdragets struktur), vilket gör att det nödvändigtvis inte går att applicera denna modell rakt av för att besvara detta uppdrag (som utgår från tätorter endast). De områden som kommer att pilotas inom SAMLA-processen under 2026 föreslås ha en gemensam styrgrupp hos vilken förbättringsplanerna behöver presenteras som en del i Region Gotland planeringsprocess.

De lokala SAMLA-områdena kommer ha ettåriga SAMLA-verksamhetsplaner. Verksamhetsplanen för de lokala SAMLA-områdena kommer vara brett och lokalt förankrad och baseras dels på befintligt kunskapsunderlag, dels på erfarenheter från arbetet under året. Verksamhetsplanen är kortfattad och övergripande, för att lämna hög grad av flexibilitet att utforma arbetet utifrån behov, idéer och förslag som kommer upp efter hand. Verksamhetsplanerna ska återspegla hela bygdens behov, med det kommer Region Gotland ha ett säkrare underlag för hela bygdens strävan. Genom den nya modellen för samverkan kommer Region Gotland vara mer involverade i processen än med dagens lokala utvecklingsplaner där Region Gotland inte har rådighet att påverka innehållet som lyfts lokalt.